

NATUURLIJKE HISTORIE IN DE POËZIE

Gerrit Komrij, onze dichter des vaderlands, heeft eens een bloemlezing gemaakt van onze vaderlandse poëzie met als titel: 'De Nederlandse poëzie van de negentiende en twintigste eeuw in 1000 en enige gedichten'. Het is een gedichtenverzameling, natuurlijk naar persoonlijke smaak samengesteld, die een weergave is van gangbare en gewaardeerde poëzie gedurende de afgelopen periode van twee honderd jaar. Het bijna 1500 bladzijden tellende boekwerk is een rijke bron van informatie wanneer we willen onderzoeken welke aspecten van ons bestaan in de loop der tijd onze ziel het meest hebben geroerd.

Ik heb het boek niet gelezen. Niet zozeer uit desinteresse, maar voornamelijk omdat het begrip 'onthaasting' nog te weinig vat op mij heeft gekregen en ik dus simpelweg kan stellen dat ik er geen tijd voor heb gehad. Toch heb ik het boekwerk wel bestudeerd. Dat kan zonder het helemaal te lezen, gelooft u mij. Door gericht te lezen vanuit een bepaalde invalshoek. Ik vond het interessant om uit te zoeken hoe natuurbeleving zich in de loop der jaren in onze vaderlandse poëzie heeft ontwikkeld. Elementen uit de natuur worden in gedichten vaak aangedragen om uitdrukking te geven aan poëtische gevoelens. De mate waarin de natuur deel uitmaakt van onze gedachtenwereld zal een rol spelen bij dichterlijke verwoordingen. Mijn stelling is: hoe minder de natuur dagelijks beleefd wordt, des te minder zullen elementen van de natuur in gedichten aanwezig zijn. Dat wilde ik graag toetsen. De reden waarom ik hierin geïnteresseerd ben, is omdat ik vrees dat de moderne mens steeds meer van de natuur vervreemd raakt. Zo is aan veel van ons huidige voedsel niet meer te zien waar dat vandaan komt. 'Fast food' verpakt in plastic wordt eerder gezien als een bedrijfsmatig product van de voedselindustrie dan als product van Moeder Natuur. Plannen

voor vestiging van industrieterreinen of aanleg van snelwegen winnen het vaak van habitatrichtlijnen en ecologische infrastructuur.

Wat heb ik gedaan? Bij de gedichten tot pagina 87 en de gedichten vanaf pagina 1284 heb ik onderzocht in hoeverre natuuraspecten een rol spelen. We krijgen zo een indruk van het gewicht dat de natuur in het begin van de achttiende eeuw en aan het eind van de twintigste eeuw in onze poëtische schaal legt. Het volgende fragment van het gedicht 'Herdenking' van A.C.W. Staring (1767-1840) geeft een idee hoe ik te werk ben gegaan.

"Wij schuldten onder droplend lover,
Gedoken aan de plas,
De zwaluw glipte 't weiland over,
En speelde om 't zilvren gras,
Een koeltje blies, met geur belaan,
Het leven door de wilgenblaân"

Zo'n gedicht heb ik geteld als natuurrelevant. Het heeft een geladenheid die doordrenkt is van gevoel voor de natuur. Een ander voorbeeld uit recentere tijd is het gedicht 'Natuurliefde' van Peter van Lier (1960).

"Nonchalant loop ik tussen wat bomen. Natuurlijk wel
handen op de rug.
Af en toe dringt een vogelgeluid tot mij door.
Dan fluit ik zelf een populaire melodie, ondanks
mijn donkere blik.

In de late herfst zijn bladeren gevallen en bruin
en nat met zand.

Een wandeling duurt echter nooit voor lang
want ik houd van de natuur."

Het is een modern gedicht. Het rijmt niet, maar het is zonder meer door de natuur geïnspireerd. Ook dit gedicht heb ik meegeteld.

En wat blijkt nu? Van de gedichten uit het begin van de 19e eeuw is 42% natuurrelevant en van die uit het eind van de 20e eeuw slechts 16%. Het natuurgehalte van onze poëzie is de afgelopen eeuwen dus fors gedaald. Hoewel dit geen bewijs is, zie ik hierin toch een bevestiging van het achteruitgaande natuur- en milieubesef.

Of dit allemaal waar is of niet, waarom zouden we de poëzie niet vaker gebruiken om verbetering te brengen in het natuurbewustzijn? Liefst op een manier die de meeste kans van slagen heeft: versjes dicht bij huis en aansprekend voor de jeugd. Kent u het gedicht 'Sebastiaan' van Annie M.G. Schmidt? Het gaat over de eigenzinnige spin Sebastiaan die tegen alle waarschuwingen in binnenshuis een web spint. De laatste strofe luidt:

Na een poosje werd toen even
dit berichtje doorgegeven:
Binnen werd een moord gepleegd,
Sebastiaan is opgeveegd.

Een hartverscheurend drama. Natuur uit het leven gegrepen. Ik zie het helemaal zitten. Iedere dag zo'n gedicht als vaste column in de ochtendkrant. Worden onze gedichten op den duur ook weer natuurlijker.

Frans Coolen

